СТУДЕНТТІҢ ӨЗДІК ЖҰМЫСЫ (СӨЖ)

ЛЕКСИКА: Жас отбасы және дәстүр

Жас отбасы және дәстүр

Отбасы – адам баласының алтын діңгегі. Өйткені адам ең алғаш шыр етіп дүниеге келген сәтінен бастап, осында ер жетіп, отбасының тәрбиесін алады. Сондықтан да отбасы – адамзаттың аса қажетті, әрі қасиетті алтын мектебі.

Отбасының адамзат ұрпағына деген ықпалы мен әсер күшін өмірдегі басқа еш нәрсенің күшімен салыстыруға болмайтындай. Өйткені ата-ананың балаға деген тәрбиесінің орнын еш нәрсе толтыра алар емес. «Ел болам десең, бесігіңді түзе» – деген нақыл сөз отбасы тәрбиесінің маңызын айқындатып тұр емес пе?

Отбасы мүшелерінің жас шамасы әр түрлі болса да, олардың арасында бір-бірімен рухани жақындығы, мақсат ынтымақтастығы бар.

Өзінің ана тілін, тарихын, мәдениеті мен дәстүрін дәріптейтін ұлт ғана өркендей алады. Қоғамда дәстүрге негізделген отбасы құндылықтарын нығайтқан отбасы мемлекеттің тірегі, елдің ел болып тұруына себепшісі. Екі жас бас қосып, ұрпақ жалғастыруы, жай ғана ұрпақ емес білімді саналы өкілдердерді дайындауы еліміздің ары қарай дамуына, өсуіне зор әсерін тигізетіні сөзсіз.

Сөздік

отбасы - семья
отбасы мүшелері - члены семьи
діңгек – подпорка, столб, основа
адамзат - человечество
аса қажетті - особо необходимый
салыстыруға болмайды - нельзя сравнивать
рухани жақындық - духовная близость
өркендеу – расцветать, развивать
нығайту - укреплять
мемлекеттің тірегі - опора государства
ұрпақ жалғастыру - продолжение потомства
дәстүрге негізделген - основан на традициях
мақсат ынтымақтастығы - единство цели
өкілдер - представители
сәт – миг
өсу - рост
ер жету - взрослеть
тәрбие - воспитание
қасиетті - священный
ұрпақ - поколение
ықпал, әсер - влияние
бесік – колыбель
дәріптеу - почитать
тарих - история
мәдениет - культура
дәстүр - традиция
саналы - сознательный
нақыл сөз – изречение

Мәтінмен жұмыс:
1-тапсырма. Мәтінді оқып аударыңыз.
2-тапсырма. Мәтін бойынша сұрақтарға жауап беріңіз.
1. Отбасы дегеніміз не?
2. Отбасылық тәрбиенің маңыздылығы неде?
3. Қандай отбасы мемлекеттің тірегі бола алады?
4. Отбасы мен мемлекеттің ұқсастығы бар ма?
5. Отбасы құндылықтары дегенді қалай түсінесіз?

3-тапсырма. «Отбасы және ұлттық дәстүрлер» немесе «Отбасы – шағын мемлекет» тақырыптарында монолог құрастырыңыз.

Грамматика

Ықпалдың түрлері

Ілгерінді /прогрессивті/ ықпал	Кейінді /регрессивті/ ықпал	Тоғыспалы ықпал.

1. Ілгерінді ықпал. (прогрессивті)

Аш- са – аш – ша. ш-с = шш

Қара қой – қара ғой. а – қ = ағ.

Жас бала – жаспала. с – б =сп

Ілгерінді ықпал-алдыңғы дыбыстардың кейінгі дыбысты өзіне тәуелді етуі, игеруі.

2. Кейінді ықпал (регресивті) - прогрессивті ықпалға қарама-қарсы, кейінгі дыбыстың алдыңғы дыбысты тәуелді етуі, игеруі.

Тарақ + ы – тарағы. Қ – ы = ғы.

Күрек + і – күрегі. К – і = гі.

Жан + бады – жамбады. Н – б = мб

Сөз - жоқ – сөж жоқ. З – ж = жж.

3. Тоғыспалы ықпал - көрші дыбыстардың ілгері-кейінді қарсы әсері. Бұл сөзбен сөздің арасында кездеседі.

1.Аман келді- Амаң - гелді. нк-ңг

2.Қан қызыл- қаң ғызыл нқ-ңғ

3.Мен келдім-мең гелдім нк-ңг

4.Дос жаран- дошшаран сж-шш

Грамматика

Ықпал түрлері: ілгерінді, кейінді, тоғыспалы.

https://youtu.be/obrBDpI8etY

Тоғыспалы ықпал:

https://www.youtube.com/watch?v=JVCkPUK43PI

ТАПСЫРМА

Тестпен жұмыс
Уақыт шектеулі

1.Дыбыс үндестігінің неше түрі бар?
А.1; В.2; С.3; Д.4; Е.5;

2.Д. ү. Қазақ тілінің қай саласы қарастырады?
А.лексика. Д.синтаксис
В.фонетика Е. стилистика
С.морфология

3.Сөз аралығындағы ілгерінді ықпалды тап.
А. арыстанда бар. Д.қырық жігіттің
В. күші бар Е. жігіттің жүрегі
С.
жігіттің күші

4.Кейінді ықпалды көрсет.
А.Көрікбай Д.Ашса.
В.Көк гүл Е.Ала көз
Е.Жан пейіс.

5.Дыбыс үндестіне тән термин:
А алдыңғы ықпал
В Артқы ықпал
С жанындағы ықпал
Д ілгерінді ықпал
Е шеткі ықпал

6. Кейінді ықпалы бар сөйлемді тап.
А Пияздың дәрулігі адамға ежелден – ақ мәлім.
В. Оны әр түрлі ісікке, жараға пайдаланып келіпті.
С. Пияз неге ащы?
Д. Пияздың түрлері көп.
Е. Шөлдің сөлін тартқан пияз, жанның жарасын сормақ.

7. Тоғыспалы ықпалды тап
А.бара қалды.
В. ала кел.
С.он бес
Д. күн кешті
Е. қабы

8. Жіктік жалғауы жалғанғанда өзгеріске ұшырағаң сөз:

A) дәптер
B) үй
C) қатар
Д) бала
E) қап

9. Сөйлем ішіндегі тоғыспалы ықпалды тап:
A) Еш адамды күндемегін.
B) Аттар жайылып жүр.
C) Адамзаттың ең абзал қасиеттерінің бірі – сөйлей білу.
Д) Оның ерлігіне қайран қалдық.
E) Сол сүйікті анаң емес пе?

10. Дыбыстық өзгеріске ұшырамаған сөзді тап:
A) бүгін
B) қағаз – қалам
C) тастай
Д) бізше
E) біз келдік

ТАПСЫРМА

1) Үндестік заңы. Сингормaниз деген не?
2) Тіл үндестігі деген не?
3) Ерін үндестігі.
4) Дауыссыз дыбыстардың бір – біріне ықпалын қалай атаймыз?
5) Дыбыс үндестігінің түрлері.
6) Ілгерінді ықпалдың ерекшелігі.
7) Кейінді ықпал.
8) Тоғыспалы ықпал.
9) Дауысты дыбыстардың жіктелуі.
10) Дауыссыз дыбыстардың жіктелуі.